

Nadzór nad gospodarką w lasach prywatnych we wspólnotach gruntowych

Wojciech Krauzowicz

Starostwo Powiatowe w Nowym Targu

Co to jest wspólnota gruntowa i skąd się wzięła?

- ▶ „Istotą wspólnoty gruntowej jest uprawnienie do korzystania ze wspólnego gruntu, służące (w pewnym uproszczeniu) mieszkańcom danej miejscowości tylko z tego powodu, że są jej mieszkańcami.” [P. Gołos 2008]
- ▶ Ostatnia forma zbiorowego władania gruntami – relikw z czasów feudalnych, gdy własność pojmowano w sposób inny niż dziś.

-
- Pierwsze wspólnoty gruntowe powstały w okresie nadań królewskich, a historia najstarszych z nich sięga XIV w.
 - Następna fala powstawania wspólnot gruntowych nastąpiła w okresie zaborów, stąd też historia przeważającej ich liczby sięga XIX w. oraz początków XX w., kiedy to na ziemiach polskich dokonał się proces likwidacji własności feudalnej.
 - Próby unifikacji rozwiązań pochodzących z różnych okresów i wywodzących się głównie z systemów prawnych państw zaborczych, odnoszących się do wspólnot gruntowych były podejmowane przez ustawodawcę już w okresie międzywojennym. Przykładem mogą być wydane w 1920, 1922 i 1927 r. przepisy o zniesieniu niektórych służebności i serwitutów, a zwieńczeniem tych prac jest ustawa z 4 maja 1938 r. o uporządkowaniu wspólnot gruntowych, której rozwiązania niestety nie zostały w pełni wprowadzone w życie z powodu wybuchu II wojny światowej.

A jak jest obecnie?

- ▶ Zgodnie z ustawą z dnia 29 czerwca 1963 r. o zagospodarowaniu wspólnot gruntowych (tekst jednolity: Dz. U. z 2022 r., poz. 140):

Wspólnotami gruntowymi podlegającymi zagospodarowaniu w trybie i na zasadach określonych w ustawie są nieruchomości rolne, leśne oraz obszary wodne:

- 1) nadane w wyniku uwłaszczenia włościan i mieszczan-rolników na wspólną własność, we wspólne posiadanie lub do wspólnego użytkowania ogółowi, pewnej grupie lub niektórym mieszkańcom jednej albo kilku wsi;
- 2) wydzielone tytułem wynagrodzenia za zniesione służebności, wynikające z urzędzenia ziemskiego włościan i mieszczan-rolników, na wspólną własność, we wspólne posiadanie lub do wspólnego użytkowania gminie, miejscowości albo ogółowi uprawnionych do wykonywania służebności;
- 3) powstałe w wyniku podziału pomiędzy zespoły mieszkańców poszczególnych wsi gruntów, które nadane zostały przy uwłaszczeniu włościan i mieszczan-rolników mieszkańcom kilku wsi na wspólną własność, we wspólne posiadanie lub do wspólnego użytkowania;

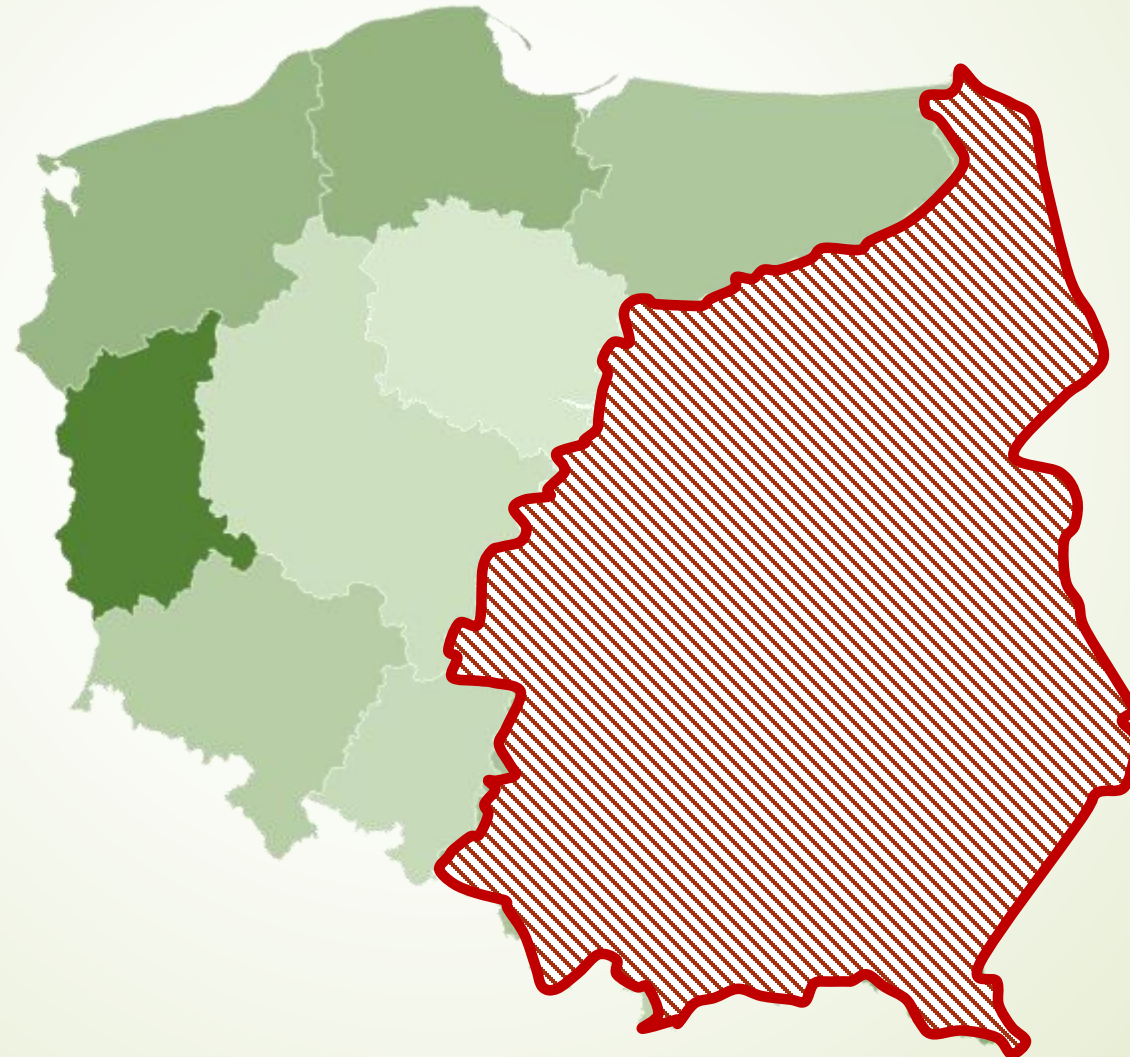
-
-
- 4)** użytkowane wspólnie przez mieszkańców dawnych okolic i zaścianków oraz należące do wspólnot urbarialnych i spółek szatańskich;
 - 5)** otrzymane przez grupę mieszkańców jednej lub kilku wsi na wspólną własność i do wspólnego użytkowania w drodze przywilejów i darowizn bądź nabyte w takim celu;
 - 6)** zapisane w księgach wieczystych (gruntowych) jako własność gminy (gromady), jeżeli w księgach tych istnieje wpis o uprawnieniu określonych grup mieszkańców gminy (gromady) do wieczystego użytkowania i pobierania pożytków z tych nieruchomości;
 - 7)** stanowiące dobro gromadzkie (gminne) będące we wspólnym użytkowaniu na terenach województw rzeszowskiego, krakowskiego oraz powiatu cieszyńskiego województwa katowickiego.

Powierzchnia lasów w Polsce

(Rocznik Statystyczny Leśnictwo 2021 – GUS)

Lasy (w ha)			
Skarbu Państwa	Prywatne	Gminne	Ogółem
7 375 300	1 785 900 w tym wspólnoty gruntowe 61 608	84 300	9 264 700

- Rozmieszczenie wspólnot gruntowych w Polsce jest skoncentrowane w ośmiu województwach środkowej i środkowo-wschodniej Polski (lubelskie, mazowieckie, małopolskie, podlaskie, świętokrzyskie, łódzkie, podkarpackie i śląskie) tj. ziemiach dawnych zaborów rosyjskiego i austriackiego.

Podstawy prawne.

- Zgodnie z ustawą z dnia 28 września 1991 r. o lasach (tekst jednolity: Dz. U. z 2023 r., poz. 1356) organem nadzoru nad gospodarką leśną w lasach niestanowiących własności Skarbu Państwa jest starosta (art. 5 ust. 1 pkt 2), który może powierzyć prowadzenie w jego imieniu spraw z zakresu ww. nadzoru nadleśniczemu LP.
- Zgodnie z ustawą z dnia 29 czerwca 1963 r. o zagospodarowaniu wspólnot gruntowych (tekst jednolity: Dz. U. z 2022 r., poz. 140) starosta wydaje decyzję, o ustaleniu, które nieruchomości stanowią wspólnotę gruntową, o ustaleniu wykazu uprawnionych do udziału we wspólnocie gruntowej oraz wykazu obszarów gospodarstw rolnych przez nich posiadanych i wielkości przysługujących im udziałów we wspólnocie.

Powierzchnia lasów ogółem
w Powiecie Nowotarskim wynosi:

54 332,43 ha

w tym:

PGL LP 12 818,36 ha

na terenie PN 3 288,56 ha

i nadzorowanie przez starostę:

osób fizycznych 30 313,00 ha

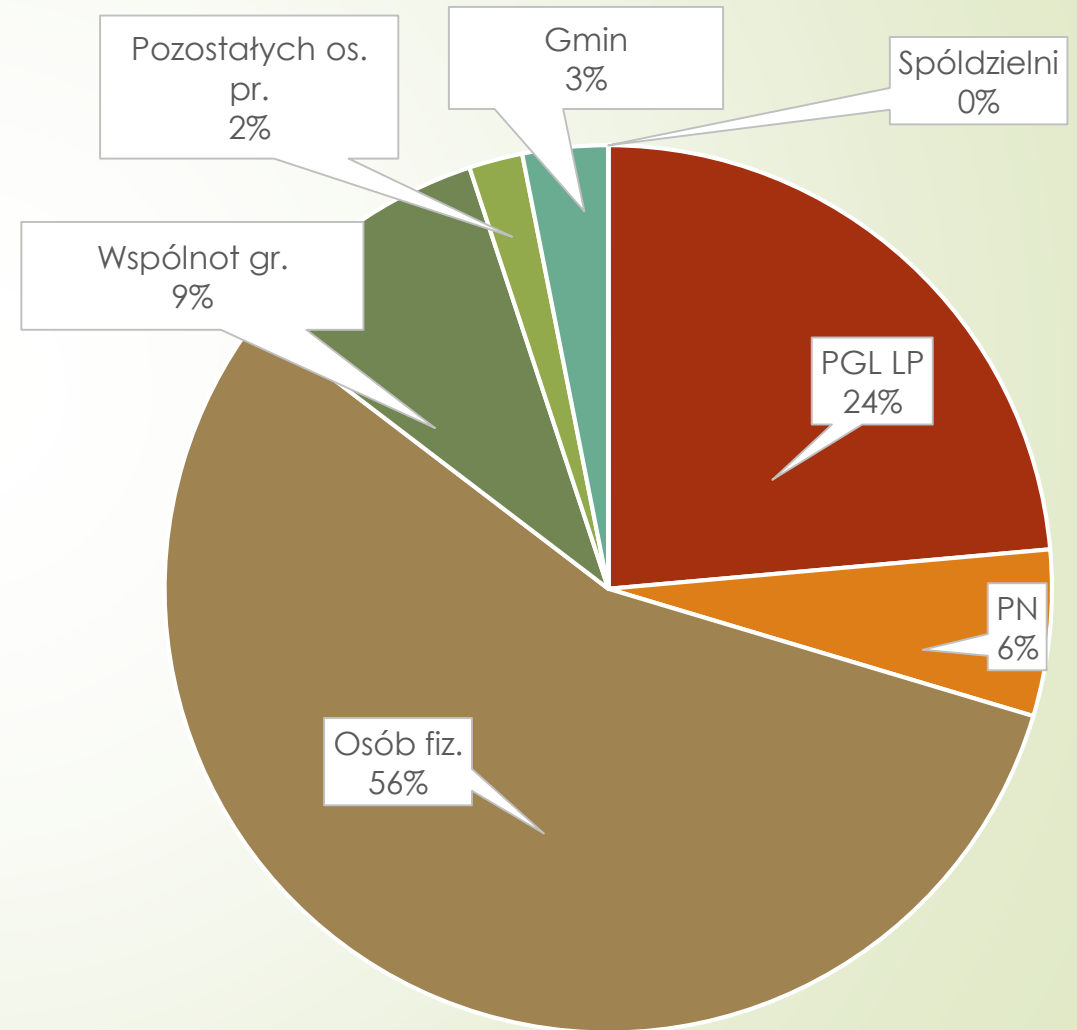
wspólnot gruntowych 5 157,53 ha

osób prawnych 1 062,05 ha

gmin 1 691,51 ha

spółdzielni 1,42 ha.

Daje to **70%** powierzchni lasów
w nadzorze Starosty Nowotarskiego

Na terenie powiatu nowotarskiego działają 52 wspólnoty gruntowe.

Najmniejsza ma powierzchnię leśną 4,6700 ha,
a największa 997,9500 ha.

W powiecie tatrzańskim działa 7 wspólnot gruntowych w tym
największa – Wspólnota Leśna Uprawnionych 8 Wsi w Witowie
o pow. leśnej 3 058,7565 ha

Powiat Nowotarski należy do powiatów z największą liczbą działek. Łączna ilość działek wynosi 825 161 z czego 139 769 stanowią działki leśne.

Od roku 2012 nadzór nad gospodarką leśną w lasach niestanowiących własności Skarbu Państwa na terenie Powiatu Nowotarskiego jest realizowany bezpośrednio przez pracowników Starostwa Powiatowego w Nowym Targu.

-
- W tym czasie sporządzono dokumentację urzędniową dla wszystkich lasów osób fizycznych i wspólnot gruntowych.
 - W roku 2012 aktualną dokumentacją Uproszczonych Planów Urządzenia Lasu było objęte 3% powierzchni lasów prywatnych, obecnie odsetek ten wynosi 95%.
 - Aktualnej dokumentacji urzędniowej nie mają jedynie osoby prawne i część gmin, które posiadają obowiązek sporządzenia jej we własnym zakresie.

Do realizacji zadań w terenie zatrudniono 6 osób.

Roczna ilość legalizowanego drewna kształtuje się w następujący sposób:

2018 r. – 46 414 m³ i 1 364 świadectwa legalizacji

2019 r. – 33 652 m³ i 972 świadectw legalizacji

2020 r. – 32 638 m³ i 790 świadectw legalizacji.

2021 r. – 43 098 m³ i 1 114 świadectw legalizacji.

2022 r. – 40 840 m³ i 1 168 świadectw legalizacji.

Ponadto nadzór jest powierzany Parkom Narodowym: Pienińskiemu i Gorczańskiemu w granicach parków.

Obecnie jest to powierzchnia 604 ha.

W latach 2018 – 2022 w ramach realizacji zadań z zakresu administracji rządowej w pełni finansowanych z Budżetu Państwa i polegających na pokrywaniu kosztów usuwania skutków klęsk żywiołowych oraz odnowień drzewostanów pokłeskowych, pozyskano i wydano na ten cel :

2018 r. – 22 982 PLN,

2019 r. – 24 469 PLN,

2020 r. – 22 005 PLN,

2021 r. – 23 054 PLN,

2022 r. – 30 698 PLN

Łącznie – 123 208 PLN

co stanowi ponad **70%** wszystkich środków jakie otrzymuje na to zadanie Wojewoda Małopolski.

Podstawowe trudności przy realizacji nadzoru w Powiecie Nowotarskim:

- duża liczba właścicieli,
- znaczne rozdrobnienie działek leśnych,
- niedostosowanie składów gatunkowych do siedlisk wraz z dominacją świerka,
- osłabienie drzewostanów świerkowych przez susze, silne wiatry i grzyby patogeniczne m.in. opieńkę,
- gradacje korników,
- brak głównych zabiegów hodowlanych w drzewostanach w tym pielęgnacji młodników i trzebieży w drzewostanach średnich klas wieku,
- trudne warunki terenowe,
- niechęć właścicieli do przebudowy drzewostanów,
- brak zainteresowania młodego pokolenia pracami leśnymi,
- duża presja inwestycyjna i turystyczna na lasy regionu.

I te dotyczące wspólnot:

- ▶ akty regulujące działanie wspólnot przygotowane w innych realiach prawnych,
- ▶ zamknięte i nie przywrócone Księgi Wieczyste z poprzedniego okresu,
- ▶ niedokończone procesy wpisu do Ksiąg Wieczystych,
- ▶ nieaktualne dane w powszechnej ewidencji gruntów (dane dotyczące właścicieli działek, dane dotyczące użytków gruntowych itp.),
- ▶ różne systemy zarządzania Spółką do sprawowania zarządu nad wspólnotą gruntową,
- ▶ stopniowe starzenie się członków spółki i brak zainteresowania młodych osób,
- ▶ mała rotacja osób na stanowiskach zarządczych we wspólnocie – wieloletnie rządy tych samych osób,
- ▶ duże powierzchnie gruntów nieprzeklasyfikowanych na las,
- ▶ kończący się okres obowiązywania dokumentacji urzędniowej.

Dziękuję za uwagę

Wojciech Krauzowicz

Starostwo Powiatowe w Nowym Targu

wojciech.krauzowicz@nowotarski.pl